

CRNA GORA
ZAVOD ZA STATISTIKU

IV Proleterske 2, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0) 20 230 811

Fax: +382 (0) 20 230 814

E-mail: contact@monstat.org

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ZA 2016. GODINU

Kvartalni bruto domaći proizvod

Odgovorna lica: Dijana Ristović i Milica Pejović

Odsjek: Makro-ekonomske statistike i nacionalni računi

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju.....	1
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja	1
1.2 Pravni osnov	1
1.3 Statističke jedinice	1
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja	1
1.4.1 Sektori	1
1.4.2 Statistička populacija	1
1.5 Referentna geografska oblast.....	1
1.6 Koncepti i definicije	1
1.7 Klasifikacije	2
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka.....	2
1.9 Dinamika objavljivanja podataka	2
1.10 Metodologija.....	3
1.11 Bazni period.....	3
1.12 Jedinica mjere	3
1.13 Izvor podataka	3
2. Relevantnost - Korisnici podataka	3
2.1 Potrebe korisnika	3
2.2 Zadovoljstvo korisnika	3
3. Tačnost i pouzdanost	4
3.1 Tačnost - Opšta ocjena	4
3.2 Uzoračka greška.....	4
Indikatori uzoračke greške	4
3.3 Neuzoračka greška.....	4
3.3.1 Greška obuhvata.....	4
Indikator greške obuhvata	4
3.3.2 Greška mjerenja	4
Stopa neodaziva jedinica	4
3.4 Sezonska prilagodavanja.....	4
3.5 Revizija podataka.....	4
3.5.1 Politika revizije podataka	4
3.5.2 Praksa revizije podataka	5
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka.....	5
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka	5
4.1 Pravovremenost.....	5
Vremenski jaz objave preliminarnih podataka	5
Vremenski jaz objave konačnih podataka	5
4.2 Tačnost objave podataka.....	5
5. Dostupnost i jasnoća.....	5
5.1 Saopštenja.....	5
5.2 Publikacije	5
5.3 Dostupnost mikropodataka	5
6. Uporedivost	6
6.1 Prostorna uporedivost	6
6.2 Vremenska uporedivost.....	6

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Cilj kvartalnog obračuna bruto domaćeg proizvoda po potrošnoj metodi je dobijanje osnovnog makro-ekonomskog agregata u sistemu nacionalnih računa. Primjenom ovog metoda obračuna sagledava se uspostavljanje osnovne relacije na kojoj se baziraju nacionalni računi, a to je, da ukupna vrijednost raspoloživih dobara i usluga (ponuda) mora biti jednaka ukupnoj vrijednosti utrošenih dobara i usluga (upotreba) u posmatranom periodu na nivou ukupne ekonomije. Kvartalni bruto domaći proizvod po potrošnoj metodi izračunava se kao zbir potrošnje domaćinstava, državne potrošnje, investicija, promjena u zalihama i salda izvoza i uvoza roba i usluga.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (*Sl.list Crne Gore br. 18/12*) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Zavodu za statistiku jasno i široko pravno ovlaštenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koji su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Zavod za statistiku je potpisao nekoliko memoranduma o saradnji sa imaojcima administrativnih podataka.

1.3 Statističke jedinice

Sve ekonomske jedinice, pravna i fizička lica i domaćinstva, unutar definisanih granica proizvodnje u okviru metodologija Sistem nacionalnih računa (SNA 2008) i Evropski sistem nacionalnih računa (ESA 2010).

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Obračun kvartalnog BDP-a obuhvata sve aktivnosti definisane metodologijom SNA 2008 i ESA 2010 i pokriva cijelu teritoriju Crne Gore.

1.4.2 Statistička populacija

Nacionalni računi kombinuju podatke iz više izvora tako da se pojam statističke populacije ne može primjeniti u kontekstu Nacionalnih računa.

1.5 Referentna geografska oblast

Crna Gora.

1.6 Koncepti i definicije

Kvartalni BDP predstavlja tržišnu vrijednost svih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji u datom kvartalu. Kvartalni BDP u tržišnim cijenama je finalni rezultat proizvodnih aktivnosti rezidentnih proizvodnih jedinica i može se obračunati na 3 načina:

- proizvodni pristup;
- potrošni pristup i
- dohodovni pristup.

Zavod za statistiku sprovodi obračun kvartalnog BDP-a po potrošnom pristupu.

$BDP = \text{finalna potrošnja domaćinstava} + \text{finalna potrošnja države (individualna i kolektivna)} + \text{bruto investicije u osnovna sredstva} + \text{promjene u zalihama} + \text{izvoz} - \text{uvoz}.$

Izdaci za finalnu potrošnju domaćinstava su izdaci (uključujući i imputirane izdatke) rezidentnih domaćinstava na individualnu potrošnju roba i usluga (npr: izdaci za ishranu, odjeću i obuću, stanovanje itd.). Ovim izdacima se ne obuhvataju izdaci domaćinstava za kupovinu osnovnih sredstava (npr: stanova ili dragocjenosti).

Izdaci za finalnu potrošnju države su izdaci (uključujući i imputirane izdatke) sektora države na individualnu potrošnju robu i usluge i kolektivne potrošne usluge. Podijeljeni su u dvije grupe:

- vrijednost robe i usluga koje proizvodi država i koje država i troši - kolektivna potrošnja (na primjer: usluge sudova, odbrane, bezbjednosti, zaštite životne sredine itd.) i
- izdaci koje država vrši za nabavku potrošne robe i usluga koje proizvode tržišni proizvođači i kojima država, bez ikakve transformacije, snabdijeva domaćinstva kroz socijalne transfere u naturi - individualna potrošnja (na primjer lijekovi na ljekarski recept po osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja pacijenta).

Bruto investicije obuhvataju bruto investicije u osnovna sredstva, promjene u zalihama i neto dragocjenosti. Bruto investicije u osnovna sredstva se mjere ukupnom vrijednošću proizvođačevih sticanja umanjeno za otuđivanja novih ili korišćenih osnovnih sredstava u toku obračunskog perioda.

Promjene zaliha predstavljaju razliku između nivoa zaliha na početku i kraju godine, vrednovanih po prosječnim tržišnim cijenama. Zalihe mogu biti: zalihe materijala, zalihe nedovršene proizvodnje, zalihe gotovih proizvoda i zalihe robe.

Uvoz i izvoz roba i usluga se sastoji od transakcija proizvodima (prodaje/kupovine, razmjene ili poklona) između rezidentnih i nerezidentnih jedinica.

Uvoz i izvoz robe i usluga ne uključuju:

- isporuke koje nerezidentna (inostrana) predstavništva rezidentnih preduzeća vrše nerezidentima i isporuke koje rezidentna predstavništva nerezidentnih preduzeća vrše rezidentima,
- tokove primarnih dohodaka prema inostranstvu ili iz inostranstva (kao što su kompenzacije zaposlenima, kamate ili primanja iz direktnih investicija) i
- prodaje i kupovine neproizvedenih sredstava (na primjer: zemljišta ili patenata).

Spoljni bilans roba i usluga je bilansna stavka (saldo) računa robe i usluga inostranstva. Predstavlja vrijednost izvoza robe i usluga umanjen za uvoz robe i usluga sektora inostranstva. Kada je spoljni bilans robe i usluga u računima inostranstva pozitivan, to znači deficit (manjak) nacionalne ekonomije u trgovini robom i uslugama sa inostranstvom i obrnuto, ako je negativan, to znači manjak za inostranstvo i višak za nacionalnu ekonomiju.

1.7 Klasifikacije

Klasifikacije koje se primjenjuju prilikom obračuna su: Klasifikacija djelatnosti KD 2010 koja je usklađena sa klasifikacijom NACE Rev. 2., Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni (COICOP), Klasifikacija proizvoda po djelatnostima (CPA), klasifikacija funkcija države (COFOG), Kombinovana nomenklatura (CN), Harmonizovani sistem (HS).

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Kvartalni podaci se prikupljaju na kvartalnom nivou, odnosno 50 dana po isteku kvartala.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Kvartalno.

1.10 Metodologija

Sistem nacionalnih računa (SNA 2008), Evropski sistem nacionalnih računa (ESA 2010), Priručnik za mjerenje cijena i količina u nacionalnim računima i Priručnik za kvartalne nacionalne račune.

1.11 Bazni period

Isti kvartal prethodne godine.

1.12 Jedinica mjere

Podaci su objavljeni u hiljadama eura i u %.

1.13 Izvor podataka

Izvorni podaci su kratkoročnog karaktera i samim tim nisu konačni i podložni su promjenama tokom vremena, imajući u vidu da se preliminarni podaci obračunavaju na kvartalnoj osnovi, dok se redovna revizija sprovodi jednom godišnje nakon objave konačnih godišnjih podataka. Izvori podataka za obračun kvartalnog BDP-a su administrativni podaci (Poreska uprava, Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava carina), statistički podaci, kao i podaci dobijeni primjenom metodoloških uputstava.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- Eurostat;
- Svjetska banka;
- UN organizacije;
- Međunarodni monetarni fond.

Nacionalni korisnici:

- Ministarstva i drugi organi javne uprave;
- Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave;
- Centralna banka;
- nevladine organizacije;
- studenti;
- istraživači;
- mediji.

2.2 Zadovoljstvo korisnika

Zavod za statistiku je usvojio Strategiju upravljanja kvalitetom, Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom, kao i Implementacioni plan za sprovođenje politike kvaliteta. U cilju mjerenja stepena do kojeg ispunjava svoje obaveze prema korisnicima i u sklopu nove politike kvaliteta, Zavod za statistiku je sproveo istraživanje o zadovoljstvu korisnika. Prikupljanje podataka realizovano je putem web ankete, u periodu od 1. septembra do 20. oktobra 2017. godine. Rezultati istraživanja dostupni su na web stranici Zavoda za statistiku, link: <https://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/Izvjestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf>.

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Obračun nacionalnih računa je veoma kompleksan zadatak koji uključuje mnogo različitih izvora podataka te stoga nije moguće pružiti jedinstvenu ocjenu tačnosti i pouzdanosti izvora i obezbijediti jednostavne, ponovljive mjere procjene tačnosti. Tačnost i pouzdanost obezbjeđuje se primjenom samih metodoloških uputstava shodno metodologiji nacionalnih računa.

3.2 Uzoračka greška

Nije relevantno.

Indikatori uzoračke greške

Nije relevantno.

3.3 Neuzoračka greška

Nije relevantno.

3.3.1 Greška obuhvata

Nije relevantno.

Indikator greške obuhvata

Nije relevantno.

3.3.2 Greška mjerenja

Nije relevantno.

Stopa neodaziva jedinica

Nije relevantno.

3.4 Sezonska prilagodavanja

Nije dostupno.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Zavod za statistiku je usvojio politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu:

<http://www.monstat.org/cg/page.php?id=1493&pageid=1493>

3.5.2 Praksa revizije podataka

U skladu sa trenutnom praksom, Zavod za statistiku sprovodi redovnu reviziju kvartalnog BDP-a. Naime, podaci kvartalnog BDP-a se smatraju preliminarnim do objave godišnjeg BDP-a. Nakon obračuna godišnjeg BDP-a, u decembru tekuće godine sprovodi se redovna revizija kvartalnog BDP-a za prethodnu godinu u cilju usaglašavanja sa podacima godišnjeg BDP-a. Posledično revidiraju se podaci i za prva dva kvartala tekuće godine jer usled promjene baze (konačni kvartalni podaci za prethodnu godinu) dolazi do manje promjene i podataka za prva dva kvartala tekuće godine.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka

Nije dostupno.

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Podaci se objavljuju u skladu sa Godišnjim planom statističkih istraživanja i Kalendarom objavljivanja statističkih podataka, 83 dana po isteku kvartala (t+83).

Vremenski jaz objave preliminarnih podataka

Preliminarni podaci kvartalnog BDP raspoloživi su 83 dana nakon isteka referentnog kvartala.

Vremenski jaz objave konačnih podataka

Konačni podaci na kvartalnom nivou za prethodnu godinu dostupni su u decembru tekuće godine.

4.2 Tačnost objave podataka

Nije dostupno.

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Saopštenja

Saopštenje o kvartalnom bruto domaćem proizvodu Crne Gore:

<http://www.monstat.org/cg/page.php?id=1248&pageid=20>

5.2 Publikacije

Sve publikacije koje objavljuje Zavod za statistiku dostupne su na sljedećem linku:

<http://monstat.org/cg/publikacije.php>

5.3 Dostupnost mikropodataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("*Sl.list Crne Gore*" br. 18/12) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država. Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Zavodom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

Uporedivost podataka je obezbijedena imajući u vidu primjenu ESA 2010 metodologije. U skladu sa međunarodnom klasifikacijom: Nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS) i Programom za transmisiju podataka nacionalnih računa (ESA 2010 Transmission programme of data), Zavod za statistiku dostavlja Eurostat-u podatke o kvartalnom BDP i za cijelu teritoriju Crne Gore na sva tri nivoa NUTS klasifikacije tj. teritorija Crne Gore se posmatra kao jedan statistički region.

6.2 Vremenska uporedivost

Podaci su dostupni i uporedivi sa podacima drugih zemalja od prvog kvartala 2010 u tekućim cijenama i od prvog kvartala 2011 u stalnim cijenama.